

sententia, quod ex vi illorum verborum non prohibetur alicui, ut se separet a communione aliorum, sed solum aliis præcipitur, ut ipsi non communicent; hoc autem non satis est ad censuram inferendam, quia hæc debet quasi inesse ei in quem fertur, et per se primo in illo ponere prohibitionem; ergo illa verba per se non sufficiunt ad imprimendam censuram, sed solum imponunt aliis quoddam præceptum. Sicut etiam prohibetur interdum fidelibus, ne communicent cum infidelibus non baptizatis, quamvis illos non excommunicet Ecclesia, nec possit. Sæpe etiam præcipitur alicui, ut abstineat a societate, vel amicitia alterius, quamvis alteri directe ac per se nulla prohibitio imponatur.

9. *Dubium resolvitur.* — Hæc vero rationes probant quidem, illa verba, per se ac nude sumpta, neque apta esse ad excommunicandum aliquem, neque in omni rigore et proprietate hunc effectum satis indicare; nihilominus tamen, si considerentur ut sunt in usu Ecclesiæ, et cum circumstantiis quibus proferri solent, videntur practice sufficere ad dictum effectum. Nam in primis supponitur aliis fidelibus non prohiberi communicationem cum alio fidei solum propter ipsos, ut vitent aliquod periculum, ut fit in exemplis adductis, sed præcipue propter alium, ut puniatur, quod facile constabit ex eo, quod in quæstione supponitur, scilicet hæc verba proferri per modum sententiæ punientis talem personam. Deinde nunquam consuevit Ecclesia prohibere fidelibus generaliter communicationem unius cum alio, nisi eandem multo magis illi prohibendo, et quasi indignum constituendo aut declarando ad talem communicationem; prohibet ergo communicationem quasi correlationem quamdam ex parte utriusque extremi. Unde, licet utrumque non exprimat, in uno aliud subintelligit. Sicut cum Christus dixit Matth. 18: *Sit tibi tanquam ethnicus et publicanus*, aliis videtur directe interdiceret communicationem; indicat tamen conditionem seu rationem ex parte alterius. Ita ergo intelligendum est in prædictis verbis. Quare practice loquendo, vix potest esse dubium de his verbis, præsertim, cum semper aliqua alia adjungantur, quæ dubitationem excludunt; quod, ut diximus, semper debent iudices præ oculis habere.

De accidentali forma excommunicationis ab homine.

10. Præter hæc, quæ ad substantiam hujus formæ pertinent, aliquæ solemnitates ex instituto Ecclesiæ requiruntur, quæ ad valorem censure necessariæ non sunt; et ideo non dicuntur esse de substantia, sed ad accidentalem solemnitatem pertinere. Hæc autem circumstantiæ quædam sunt pertinentes ad communem rationem censure seu sententiæ per quam censura fertur, quæ saltem sunt de præcepto; et ita præscribuntur in cap. 4 de Sentent. excomm., in 6, et a nobis superius expositæ sunt disp. 3, sect. 13. Et illæ omnes sine dubio maxime requiruntur in hac censura excommunicationis, ut ex prædicto textu constat, et quia omnes rationes illius institutionis in hac sententia maxime locum habent. Aliæ vero cæremoniæ specialiter adjungi solent in præsentem, quæ nec de substantia sunt, nec de præcepto, sed ad terrorem, et ad significandum miserum statum excommunicati, addi consueverunt juxta cap. Debent, 11, quæst. 3, ubi dicitur in hujusmodi sententia ferenda duodecim sacerdotes Episcopum circumstare, lucernas ardentem in manibus tenere, easque in conclusione excommunicationis projicere in terram, et conculcare pedibus. Et solet etiam tunc campana pulsari, quamvis in illo textu hæc solemnitas taceatur. Refertque Glossa, in cap. 2 de Re judicata, in 6, cum Summus Pontifex per se ipsum excommunicat aliquem, hanc solemnitatem servare adhibitis duodecim Episcopis, etc., et insinuat in c. Guillisarius, 23, quæst. 4, ibi: *Cum Episcopis quos congregare potuit*, etc. Alii vero Prælati inferiores Episcopis non solent, vel debent hac solemnitate uti, ut notavit Glossa, in c. Cum in cunctis, § Inferiora, de Elect.; et D. Bonavent., in 4, d. 48, art. 1, quæst. 3, ad penult. Et sumitur ex dict. c. Debent, ubi dicitur: *Duodecim sacerdotes Episcopum circumstare debent*, etc. Et ratio est, quia hujusmodi solemnitas non frequenter, sed raro, et in gravissimis causis adhibenda est. Et ideo soli principes Ecclesiæ illa utuntur, ad quos hujusmodi gravissimæ causæ spectant. Et probabile est, tunc maxime excommunicationem anathematis nomine appellatam olim fuisse, quando cum hac solemnitate fiebat. Quamquam sæpe solet vox *anathema*, pro quacumque excommunicatione majori sumi, ut latius tractat Navarrus in Extravag. *Ab ipso*, seu com-

ment. de Datis et acceptis, 4 et 5 notab., num. 40. Jam vero fere illa solemnitas non est in usu; quamquam soleat in solemnium promulgatione, seu denunciatione sententiæ excommunicationis aliquis Ecclesiæ minister accensam lucernam manu tenere, et in fine extinguere, ac tintinnabulum pulsare, quod non solum in sententiis Episcoporum, sed quorumcumque Prælatorum fieri potest, et solet. In qua re, sicut in aliis hujusmodi, consuetudo uniuscujusque Ecclesiæ servanda est. Et plura de hac re legi possunt apud modernos auctores, præsertim Felicianum in Enchirid. de Censur., c. 28.

DISPUTATIO XIX.

DE ABSOLUTIONE AB EXCOMMUNICATIONE.

Explicato excommunicationis majoris vinculo in communi, priusquam ad particularia descendamus, necesse est dicere de modo dissolvendi tale vinculum, ut ita communis hæc doctrina perfecta, et absoluta sit, sicut tractando de Censuris, disp. 7 et ult. fecimus. Ex qua fere omnia, quæ hic prolixè tractari solent, petenda sunt. Et ideo brevius hoc loco materiam hanc expediemus, insinuando quomodo ibi dicta hic applicanda sint, et si quid ultra proprium fuerit addendo.

SECTIO I.

Utrum excommunicatio per solam absolutionem possit auferri.

1. *De qua excommunicatione sit sermo.* — Supponimus primo sermonem esse de excommunicatione valida re ipsa, et non sola existimatione; nam si excommunicatio sit nulla, licet vera reputetur, per solam declarationem nullitatis ejus auferetur, vel potius nunquam fuisse intelligetur. Quod autem excommunicatio fuerit injusta, si valida fuit, non obstat, quominus sub hac disputationem cadat; potest enim etiam illa esse materia, ut sic dicam, absolutionis; nam, cum vere insit (hoc enim est esse validam), ut in posterum non insit, per absolutionem tollenda erit.

2. *Excommunicatio semper potest auferri.* — Quo sensu excommunicatio perpetua dicatur. — Secundo supponendum est excommunicationem semper auferri posse; non est enim perpetua, quandoquidem ob contumaciam fertur, et ablata contumacia, illa etiam auferenda est, secundum jura in c. Qua fronte,

de Appell., et c. Ex litteris, de Constitut. Propter quod non solum perpetua esse non potest excommunicatio, verum etiam neque ad certum tempus definita ferri, ut scilicet in eo omnino duret; nam hoc repugnaret dictis juribus; quando enim poena sic fertur, quidquid reus faciat, non liberatur, neque jure ordinario liberandus est a tali poena; at vero excommunicatus quocumque tempore satisfactionem exhibeat, absolvendus est, juxta prædicta jura; neque potest impediri, aut interdici, quominus, quam primum possit, aut velit, satisfactionem exhibeat, ut per se notum est; si ergo non potest excommunicatio pro certo tempore ferri, multo minus perpetuo; ergo, quoties infertur, auferri potest, quantum est ex se. Solent autem aliqui interdum excommunicationem *perpetuam censuram* vocare; quod tamen permissive, et sub conditione, non positive et absolute intelligendum est; potest enim illa censura esse perpetua, si excommunicatus in sua voluntate perpetuo sit pertinax, adeo ut etiam post mortem quodammodo durare possit, juxta superius dicta; non est tamen perpetua ex intentione, aut ex præscripto legis; sicut medicina non applicatur, ut perpetuus sit ejus usus, sed ut, recuperata sanitate, cesset.

Excommunicatio non auferitur eo ipso quod excommunicatus a contumacia recedit.

3. Tertio suppono excommunicationem non auferri ipso jure seu facto ob mutationem solam seu operationem quamcumque ipsius excommunicati. Quæ assertio, licet non ab omnibus recipiatur, mihi tamen videtur pro materiæ capacitate certa, et in jure expresse contenta. Nam, si quæ esset conditio aut opus requisitum ex parte ipsius excommunicati, quo posito statim ipso jure auferretur excommunicatio, maxime esset recessus a contumacia, et condigna satisfactio, quæ ab excommunicato exigi potest; sed hoc totum non sufficit, ut excommunicatio ipso facto tollatur; ergo nunquam potest ipso jure tolli. Major communis est absque dissensione; et est per se evidens, nam excommunicatio non fertur usque ad præfixum tempus, ut per lapsum temporis possit ipso jure cessare, nec fertur sub aliqua alia conditione, ut ea expleta cessare existimetur, sed fertur, ut a contumacia discedatur, juxta illud: *Tradidi illum hominem Satanæ in interitum carnis, ut spiritus ejus salvus fiat*; et ideo vel virtute, vel ex-

presse continet hanc determinationem, seu conditionem, *donec satisfacias*, vel, *nisi resistas*; si ergo aliqua est conditio, vel operatio, qua posita, videri posset excommunicatio ipso jure cessare, maxime est hæc proxime dicta. Jam vero probatur minor ex c. A nobis, 2, de Sent. excom., ubi si quis excommunicatus moriatur ante absolutionem, quantumvis per veram pœnitentiam convertatur, et satisfactionem sufficientem vel faciat, vel promittat, adhibita sufficiente cautione, non propterea apud Ecclesiam existimatur simpliciter liber a vinculo excommunicationis. Item ex juribus supra citatis, et aliis similibus, in quibus absolvendus dicitur, qui vel satisfacit, vel illud opus implevit, ob quod, exigendum ab illo, excommunicatus est, et ante absolutionem non esse illi communicandum, c. Quod in dubiis, c. Cum desideres, c. Sicut nobis, de Sent. excom., Clem. 4 de Decimis, ubi Glossa, et Doctores. Et hanc esse communem sententiam refert Covarr., c. Alma, p. 4, § 11, num. 5.

4. An excommunicatus sub ea conditione, donec satisfacias, impleta conditione eo ipso sit absolutus. — Alciatis opinio. — Nihilominus contra hanc sententiam opinatur ibidem Covarruvias, in eo casu, in quo aliquis excommunicatur sub ea conditione, *donec satisfacias*, vel, *donec restituas*, secutus Alciatum, in cap. 4 de Elect., in 6, notab. 5. Quorum fundamentum præcipuum est, quia omnis lex vel prohibitio posita quamdiu talis conditio duraverit, cessante illa conditione, ipso jure cessat; sed excommunicatio lata sub illa forma habet vim prohibitionis conditionatæ prædicto modo; ergo cessante conditione cessat. Confirmatur primo, quia pœna sic imposita similis seu proportionalis est illi, quæ ponitur usque ad præfixum terminum; nam parum refert, quod talis terminus præfigatur per certi temporis limitem, aut per aliud conditionis genus; sed pœna, quæ imponitur ad tempus determinatum, cessat adveniente termino illius temporis; ergo similiter, etc. Confirmatur secundo, nam ob similes rationes suspensio sub illa forma lata, ut communiter censetur, impleta conditione per se tollitur; et idem multi censent de interdico.

5. Refellitur prædicta opinio et sententia negans probatur. — Excommunicatio sub duplici conditione ferri potest. — Sed nihilominus hæc sententia probanda non est, ut generatim supra probavi, disp. 7. Et in pri-

mis non video, cur dicti auctores distinguant de excommunicatione lata simpliciter, vel sub ea conditione, *donec restituas*, etc. Nam, etsi illa conditio expresse non ponatur, æquivalens semper includitur, ut declaratum est ex eo quod excommunicatio tollenda est, cum primum a contumacia receditur; conditio autem virtute inclusa idem operatur, quod expresse addita. Vel igitur dicti auctores de omni excommunicatione id dicere debent, quod tamen est contra expressa jura superioris adducta, vel non possunt id probabiliter, et cum fundamento dicere de aliqua excommunicatione. Est ergo advertendum excommunicationem ferri posse sub conditione, v. gr., *nisi intra talem terminum satisfeceris*, vel *restitueris*; et rursus sub illa, *excommunicatus sis, donec satisfacias*, vel *restituas*. Quando fertur priori modo, si conditio expleatur ante elapsum terminum, clarum est non esse necessariam absolutionem, quia excommunicatio nunquam contracta fuit, et ita dici potest per sese ablata, vel potius impedita ex defectu non impletæ conditionis, vel contumaciæ non habitæ, sub qua, seu pro qua lata fuerat. Quando vero fertur posteriori modo, et supponitur re vera contracta excommunicatio, tunc dicimus per se non cessare ob satisfactionem vel restitutionem factam, aut aliam similem conditionem impletam, quia sensus illius conditionis non est, ut excommunicatio ita duret usque ad illam conditionem expletam, ut tunc statim per se tollatur, sed ita ut ante illam conditionem impletam non tollatur, postea vero tolli debeat, non vero ipso facto, sed per absolutionem. Quod enim hoc sensu institui, et ferri potuerit, per se notum videtur. Sicut si dicemus peccata in Ecclesia non remitti, donec aliquis confiteatur, non est sensus facta confessione per sese tolli peccatum, sed per absolutionem sacerdotis, quæ dari non potest ante illam conditionem impletam. Ita ergo similis locutio de excommunicatione intelligenda est. Nam quod hæc sit intentio cujuscumque legis, vel sententiæ, in qua excommunicatio sub illa forma feratur, facile intelligi potest ex institutione talis censuræ, seu ex aliis juribus, quæ satis declarant excommunicationem sub tali ratione esse ab Ecclesia institutam, ut per solam operationem ejus, qui excommunicatus est, non auferatur.

6. Satisfit fundamentis prioris sententiæ. — Ex his ergo satis responsum est ad fundamentum oppositæ sententiæ; solum enim pro-

cedebat ex falsa intelligentia prædictæ conditionis, et ex eodem principio procedit prima confirmatio, et ideo neganda est similitudo, nisi terminus durationis, aut temporis in eodem sensu apponatur, scilicet, ut ante illum non auferatur pœna, illo autem expleto auferatur, non per se, sed per auctoritatem superioris. Hic autem sensus (et in hoc est discrimen) generatim loquendo, non cadit in eam, quæ est pure pœna ob delictum commissum, quando illa pro limitato tempore fertur, nam si aliter specialiter non explicetur, tanta, et non major pœna imponitur; et ideo illa expleta per se cessat. Quod secus est in excommunicatione, quæ pœna medicinalis est; et ideo in illa non tam spectatur quantitas durationis, quam modus subjectio- nis ad Ecclesiam; ideoque ita instituta est, ut semper inhæreat, donec per ipsam Ecclesiam auferatur. Quare certus illi non præfigitur temporis terminus, adeo ut conditio illa, *donec satisfacias*, vel, *restituatur*, etc., non sit ita necessaria, quin si per superiorem antea excommunicatio tollatur, re vera ablata non sit. Quid vero de suspensione, et interdico in simili puncto dicendum sit, quod in secunda confirmatione illius sententiæ attingebatur, infra suis locis videbimus.

Excommunicationem per solam absolutionem tolli.

7. Quarto ex dictis concluditur propositæ quæstionis responsio, nimirum excommunicationem et per absolutionem tolli posse, et per solam illam. Hæc assertio, juxta supra dicta, disp. 7, sect. 4, potest intelligi vel de absolutione in genere, abstrahendo de absolutione a jure, et ab homine; et sic est per se nota, ut ex dicendis patebit; vel potest intelligi de absolutione ab homine; et sic etiam est vera, loquendo de ordinario jure. Quam docent Theologi, in 4, d. 48; et Summistæ, verb. *Excommunicatio*, et verb. *Absolutio*; et Canonistæ, super jura citata in puncto præcedenti, et specialiter Abbas, in cap. ult. de Matrimonio contracto contra interdictum Eccles., et in c. 4 de Judiciis, ubi etiam Felinus, qui alios refert. Et utraque pars probatur facile ex dictis, quia excommunicatio auferri potest; et non per solam actionem ipsius excommunicati, ut probatum est; ergo per actionem alterius habentis potestatem ad tollendam illam; consecutio tenet a sufficienti divisione. Præsertim quia excommunicatio

non auferitur per accidens ad ablationem alterius, cum ostensum sit nullam esse aliam conditionem, aut quasi extrinsecum terminum, a quo pendeat; et de ipso etiam subjecto sit dictum, præter communem naturam accidentis hoc quodammodo in ea inveniri, ut, destructo subjecto, non omnino statim destruat, vel quia manent corpus et anima, circa quæ (etiãsi disjuncta sint) potest aliquo modo observari, vel potius quia manent alii fideles viventes, qui servare possunt talem censuram, et ad hoc obligantur, quamdiu alter, qui excommunicatus erat, non absolvitur.

8. Quod autem hæc actio, per quam ab alio est excommunicatio tollenda, sit absolutio, constat ex forma, qua Ecclesia utitur ad hanc censuram tollendam, quæ est: *Absolve te a tali vinculo*, etc., ut videbimus. Constat item ex communi modo loquendi canonum et auctorum, nam sub nomine absolutionis de hac actione loquuntur. Constat præterea ex materia circa quam, seu objecto hujus actionis, quod est ipsamet excommunicatio, quæ est spirituale quoddam vinculum, quo ligatur is, qui excommunicatus est; et ab illo liberatur per illam actionem. Merito ergo absolutio dicitur, et est quasi talis vinculi solutio, juxta Christi Domini verba: *Quodcumque ligaveritis, et, quodcumque solveritis*. Denique explicatur in hunc modum, quia illa actio vel est dispensatio, vel absolutio; quid enim aliud esse potest moralis actio, quæ vinculum seu obligationem tollit? Non potest autem proprie dici dispensatio, quia dispensatio vel supponit generalem obligationem, et solum in aliquo particulari illam tollit, vel est quasi exceptio a generali aliqua lege, aut si per eam tollatur aliqua inhabilitas, illa talis est, ut arbitrio superioris tollatur per solam extrinsecam concessionem. At vero hæc actio, per quam censura tollitur, non est exemptio aliqua a communi lege, neque est veluti licentia aliqua, aut facultas extraordinarie concessa ex principis seu superioris voluntate, sed est liberatio ab Ecclesiastico vinculo, quo talis persona in particulari ligatur; fitque, vel saltem fieri postulat, non præter, sed secundum legem, nec solum ex voluntate concedentis, sed secundum dispositionem, et statum ejus, cui conceditur, cui propterea est quodammodo debita, et ideo non per modum dispensationis, sed per modum sententiæ datur; sententiæ (inquam) liberantis aliquem a tali vinculo; ergo propriissime absolutio

dicitur. Igitur excommunicatio per absolutionem, et non alio modo tollitur.

9. *Pontifex de absoluta potestate alio modo quam per absolutionem potest excommunicationem tollere.* — Dixi, loquendo de ordinario jure, quia Pontifex Summus de absoluta potestate, si velit, potest ita aliquem excommunicare, donec talem vel talem conditionem impleat, ut, ea impleta, ipso jure liber ab excommunicatione maneat. Si enim hoc in ipsa sententia aut lege satis declaret, habebit effectum, cum totum hoc jus ex ejus voluntate pendeat. Item alio modo posset hoc facere Pontifex, revocando legem, ex vi cujus aliquis excommunicationem incurreret; nam si ita illam revocet, ut velit pro infecta haberi, hoc ipso tollitur excommunicatio, neque erit necessaria alia absolutio, ut expresse docet Glossa, in Clem. unica de Immunit. Eccles., verb. *Pro infectis*, quam ibi alii interpretes sequuntur, et Abbas, in cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi, num. 22; Felinus, Decius, et alii, in c. 4 de Judiciis; et Sylvest., verb. *Absolutio*, n. 8. Ratio est, quia Summus Pontifex est supra jus positivum, et ideo potest ipso jure vel sententia absolutionem ferre sub conditione in futurum pendente, qua expleta transibit in absolutam et habebit suum effectum, neque erit alia necessaria. Et similiter in altero casu, tollendo legem priorem potest generaliter revocare quidquid ex vi illius effectum est, et consequenter ipso jure revocat et tollit excommunicationem, quæ virtute prioris legis facta erat. Oportet tamen, ut hic modus revocationis prioris legis sufficienter in posteriori lege exprimat; nam sola ablatio prioris legis non satis est, ut excommunicatio ex vi legis incursa ablata censeatur, ut per se manifestum est, quia effectus factus a lege non ita pendet ab ea, ut illa ablata auferatur; quia tamen Pontifex habet potestatem non solum auferendi legem, sed etiam omnes effectus morales, qui virtute ejus facti fuerant, quorum unus solet esse excommunicatio, ideo, si talis revocatio fiat, illa includit absolutionem a priori excommunicatione; talis fuisse videtur in dicta Clementina unica in illis verbis: *Constitutionem et declarationem, seu declarationes prædictas, et quidquid ex eis secutum est, vel ob eas, penitus revocamus et eas haberi volumus pro infectis.*

10. *Inferiores Prælati solum per absolutionem possunt licite excommunicationem tollere. Si autem alio modo tollatur, factum tenet.* — Aliis vero inferioribus Prælatibus licitum non

est his modis uti ad censuras tollendas, quia tenentur jus commune et modum in illo præscriptum servare; unde si in suis sententiis ferendis et revocandis, velint illis modis uti, male facient; tamen dubitari potest, an factum teneat. De quo possent aliqua in utramque partem objici, mihi tamen videtur factum tenere. Quia licet forma absolvendi a censura sit in jure præscripta, non tamen sub ea necessitate, ut aliter facta non teneat, ut mox videbimus; ergo ex vi illius formæ non fit irritum factum illud. Neque etiam assignari potest aliud speciale jus, per quod irritum fiat; nam alia jura, quæ dicunt excommunicationem semper manere excommunicatum, donec absolvatur, quantumvis respiscat, non sunt contraria, quia in prædictis casibus aliqua absolutio, quamvis extraordinario modo, conceditur; quæ absolutio per jura illa non irritatur.

SECTIO II.

De causis ad absolutionem ab excommunicatione necessariis.

4. De effectibus hujus absolutionis nihil dicere necesse est, quia sicut privatio per habitum cognoscitur, ita cognita excommunicatione et effectibus ejus satis constat, quid hæc absolutio operetur. Nam effectus adequatus et quasi formalis ejus est excommunicationem auferre, et consequenter omnes etiam effectus excommunicationis revocare, nimirum ut a tempore ipsius absolutionis jam locum non habeant; nam qui præcesserunt, non revocantur aut quasi restituuntur propter solam absolutionem subsequentem, quia fuerunt justæ poenæ executioni mandatæ, quæ perpetuæ manent, ut in superioribus locis suis annotavimus.

2. *Quis ab excommunicatione juris non reservata possit absolvere.* — Omissis ergo effectibus, de causis longa nobis futura esset disputatio, nisi in disp. 7, sect. 2, et sequentibus, fere tradita esset, et ideo breviter per singulas causas discurremus. Quod ergo attinet ad efficientem causam, distinguendum est de excommunicatione lata a jure, vel ab homine. Item de reservata, vel non reservata. Nam ab excommunicatione lata et non reservata a jure, absolvere potest quilibet ordinarius pastor, seu sacerdos proprius, vel qui, ex commissione proprii, confessoris munus sustinere potest, juxta cap. Nuper, de Sentent. excom., et quæ circa illud notavimus dicto

loco. Potest tamen quispiam nobis objicere ex dictis disputatione præcedente, proprium sacerdotem inferiorem non habere potestatem absolvendi, nam juxta principia juris, nemo, qui condemnare non potest, absolvere potest, ut dicitur in regul. 28, ff. de Reg. juris. Dicendum vero est, id verum esse de eo, qui per potestatem quasi intrinsecam et ordinariam absolvere potest; ex commissione vero superioris interdum posse absolvere, qui non potest condemnare, atque ita contingere in præsentem ex vi illius cap. Nuper. Et ideo hæc potestas inferioris non extenditur ad excommunicationem a legislatore reservatam, quia per reservationem declaratur ei non concedi potestatem a superiori, sed potius tolli, ex eodem c. Nuper. Hic vero statim sese offerebat questio, an talis potestas existens in parrocho dicenda sit ordinaria vel delegata; eam vero in prædicto loco satis explicatam reliquimus.

Quis possit ab excommunicatione ab homine lata absolvere.

3. De excommunicatione autem lata ab homine dicendum est, eum, a quo lata est, posse eam tollere, nisi superior eam sibi reservet, qui potest semper non solum ab eadem absolvere, sed etiam sibi reservare; inferior vero id non potest, nisi ex privilegio, vel alio speciali modo ei committatur. Tota hæc assertio late etiam tractata est in citato loco. Et prima quidem pars constat ex illo principio, quod potestas absolvendi conjuncta est cum potestate ligandi, ut ex verbis Christi ponderavit Ambrosius, lib. 2 de Cain et Abel, c. 4, relatus in cap. Verbum, de Poenit. dist. 4. Quod maxime intelligitur per se loquendo et de potestate ordinaria, quæ primario ad absolvendum datur potius quam ad ligandum; per commissionem autem vel ordinationem superioris potest interdum quis habere potestatem ligandi et non solvendi, sed hæc est exceptio a generali regula et raro contingit, ut statim dicam.

4. *Superior potest ab excommunicatione inferioris absolvere.* — Imo eandem multis modis sibi reservare. — *Primus.* — *Secundus.* — Altera vero pars, nimirum quod superior possit etiam ab hac excommunicatione absolvere, constat, quia habet superiorem jurisdictionem, et est veluti universalior causa, quæ per se potest quidquid potest particularis. Quis autem nomine superioris intelligen-

das sit, et quem modum jurisdictionis habere debeat, citato loco late declaravi. Ex hoc autem principio oritur aliquando, ut superior sibi reservet absolutionem ab excommunicatione ab inferiore lata. Quod dupliciter contingere potest. Primo, quando superior in particulari ex certa scientia confirmat sententiam et excommunicationem latam ab inferiore, quod specialiter de S. Pontifice affirmant Joan. Andr., et alii Canonistæ, in c. Ex frequentibus, de Institut., quos refert et sequitur Navarr., in Summ., cap. 27, n. 40, et in citato loco nos idem diximus. Nunc vero addimus idem proportionaliter habere locum in aliis superioribus habentibus sufficientem jurisdictionem ad ferendam sententiam et censuram in tali causa; nam hoc ipso quod ex certa scientia confirmat superior sententiam ab inferiore latam, eam facit suam, et ideo nullus inferior potest illam tollere. Secundo hoc potest accidere, si generali lege statuatur superior, ut excommunicatio lata pro tali delicto, etiamsi ab inferiore lata sit, sibi maneat reservata, nam est eadem ratio; nihil enim refert, quod talis reservatio per generalem legem fiat, aut in singulari facto.

5. *Exemplum secundi modi.* — *Inferior non potest absolvere ab excommunicatione ab homine a superiore lata.* — Exemplum autem hujus rei vulgare et fortasse etiam singulare est de incendiariis, qui licet non sint ipso jure Pontificio excommunicati, tamen postquam ab Episcopo nominatim excommunicantur, non possunt ab illo absolvi, sed excommunicatio illa S. Pontifice reservata manet, juxta cap. Tua nos, de Sentent. excom. Quod ita exponunt Cajetan., in Summ., cap. 22, de Excom.; Soto, in 4, dist. 22, quæst. 2, art. 3; Navarr., dict. cap. 27, num. 40. Atque ita satis declarata est tota prior pars propositæ regulæ. Inde vero facile altera deducitur, nam inferior per se non habet jurisdictionem in actum vel sententiam superioris, neque jure communi illi committitur, nam c. Nuper, solum loquitur de excommunicationibus a jure latis, non vero ab homine, neque de his aliud simile jus invenitur; ergo inferior absolvere non potest ab hac excommunicatione sine commissione ab homine facta. Quod autem cum illa possit, etiam est clarum. Nam jurisdictio delegata ad absolvendam sufficit; eam vero delegare potest qui ordinariam habet, sive sit ipsemet qui excommunicationem tulit, sive ejus superior. Quæ omnia constant ex superioribus dictis, et sumi possunt ex